

Ymateb Llywodraeth Cymru i adroddiad Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai y Senedd am lyfrgelloedd a gwasanaethau hamdden yr awdurdodau lleol

Argymhelliad 1

Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn archwilio a ddylai gryfhau Deddf Lyfrgelloedd Cyhoeddus ac Amgueddfeydd 1964 i ddiogelu llyfrgelloedd rhag cau.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

O dan Ddeddf Lyfrgelloedd Cyhoeddus ac Amgueddfeydd 1964, mae'n ofynnol i'r awdurdodau lleol ddarparu gwasanaeth llyfrgelloedd 'cynhwysfawr ac effeithlon' i unrhyw un sydd am ddefnyddio llyfrgell. Mae cyfrifoldeb ar Weinidog perthnasol Cymru i 'oruchwylio' ac i hyrwyddo gwaith i wella gwasanaethau llyfrgelloedd. Ar hyn o bryd, mae'r cyfrifoldeb hwnnw'n cael ei gyflawni drwy gyfres o Safonau manwl ar gyfer Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru nad ydynt yn cyfyngu ar allu'r awdurdodau lleol i ddylunio a darparu gwasanaeth llyfrgelloedd sy'n diwallu anghenion y gymuned.

Bydd Llywodraeth Cymru yn ystyried mwy ar yr argymhelliad hwn ac yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor maes o law.

Argymhelliad 2

Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn bwrw ymlaen â'i gwaith ar fframwaith Safonau Lyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru fel mater o frys a'i bod yn rhoi diweddariad i'r Pwyllgor ar yr amserlenni ar gyfer cyflwyno'r fframwaith.

Ymateb: Derbyn

Mae'r gwaith ar 7fed Fframwaith Lyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru ar fin dechrau, a bydd yn cael ei weithredu o 1 Ebrill 2025 ymlaen. Byddwn yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor am hynt y gwaith hwnnw.

Argymhelliad 3

Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn rhoi diweddariad i'r Pwyllgor ar gynnydd wrth ddatblygu Strategaeth Ddiwylliant newydd i Gymru ac yn egluro sut y bydd y strategaeth yn plethu â'r fframwaith safonau llyfrgell. Dylai hefyd egluro trefniadau ar gyfer cydweithio a symleiddio cyfrifoldebau Gweinidogol mewn perthynas â gwasanaethau llyfrgell a diwylliant.

Ymateb: Derbyn

Mae'r Strategaeth Ddiwylliant ddrafft yn cydnabod pa mor bwysig yw cyflawni'r cyfrifoldebau statudol sy'n bodoli yn y sector diwylliant, a pha mor bwysig yw safonau proffesiynol er mwyn cynnal ansawdd y gwasanaethau. Mae'r amserlenni ar gyfer datblygu'r Strategaeth Ddiwylliant ddrafft a 7fed Fframwaith Safonau Lyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru yn debyg ac mae cyfle felly i sicrhau bod y rôl sydd

gan y Fframwaith Safonau i'w chwarae o ran cefnogi'n llyfrgelloedd yn cael ei hadlewyrchu yn y Strategaeth Ddiwylliant.

Mater i'r Prif Weinidog yw rhannu cyfrifoldebau gweinidogol.

Argymhelliad 4

Dylai Llywodraeth Cymru adolygu effeithiolrwydd Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 wrth sicrhau bod gwasanaethau hamdden cyhoeddus yn cael eu darparu yng Nghymru. Dylai rannu ei chanfyddiadau gyda'r Pwyllgor.

Ymateb: Gwrthod

Nid sicrhau bod gwasanaethau hamdden cyhoeddus yn cael eu darparu yng Nghymru yw diben Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn rhoi diben cyffredin sy'n rhwymo mewn cyfraith – y saith nod llesiant – i'r llywodraeth genedlaethol, yr awdurdodau lleol, y byrddau iechyd lleol ac awdurdodau cyhoeddus penodedig eraill yng Nghymru. Mae'n ei gwneud yn ofynnol i'r awdurdodau cyhoeddus a enwir ddarparu gwasanaeth cyhoeddus sy'n diwallu anghenion y presennol heb beryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion hwythau. Mae'r Ddeddf yn nodi ym mha ffyrdd y mae'n rhaid i'r cyrff cyhoeddus hynny weithio, a chydweithio, i wella llesiant Cymru. Nid yw'r Ddeddf yn disodli pwerau na dyletswyddau presennol yr awdurdodau cyhoeddus perthnasol (a elwir yn 'gyrff cyhoeddus' yn y Ddeddf), ac nid yw'n drech na nhw ychwaith, ond mae'n gosod fframwaith ar gyfer eu prosesau gwneud penderfyniadau.

Mae'r saith nod llesiant ar gyfer Cymru yn cynnwys canlyniadau a ddymunir ar gyfer Cymru iachach, Cymru fwy cyfartal a Chymru o gymunedau cydlynol – ac rydym yn cydnabod bod llyfrgelloedd a gwasanaethau hamdden yn gallu gwneud cyfraniad at iechyd a lles ein cenedl ac mai nhw, yn aml, yw curiad calon ein cymunedau.

Mae'r Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol a'r Prif Chwip wedi ymrwymo i ystyried gwerthuso Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, gan wneud hynny wrth fwrw ymlaen â'r trefniadau ar gyfer yr adolygiad ar ôl gweithredu. Mae hyd a lled y gwerthusiad hwnnw'n dal i gael eu pennu ac mae'n debygol y bydd yn cynnwys adolygiad systematig o dystiolaeth ac asesiad o'r effaith gymdeithasol. O ystyried natur eang y Ddeddf a'r ffaith ei bod yn cwmpasu llywodraeth, cyrff cyhoeddus, byrddau gwasanaethau cyhoeddus a chynghorau tref a chymuned, bydd angen i'r gwerthusiad gynnwys rhanddeiliaid o bob rhan o'r sector cyhoeddus datganoledig yng Nghymru. Bydd y gwerthusiad hefyd yn ystyried tystiolaeth a ddarperir gan Gomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol (y ddyletswydd i fonitro, y pŵer i adolygu, a'r adroddiad blynyddol ac Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol), gan Archwilydd Cyffredinol Cymru (adroddiad am y ddyletswydd i archwilio a chanlyniadau archwiliadau), ac ymchwiliad y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus yn 2020-21, sy'n rhoi cipolwg gwerthfawr ar sut mae'r Ddeddf yn gweithio.

Argymhelliad 5

Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn arwain adolygiad cyflym o'r sefyllfa bresennol o ran darpariaeth gwasanaethau hamdden cyhoeddus yng Nghymru ac yn gweithio mewn partneriaeth â phartneriaid allweddol fel CLILC, Un Llais Cymru, Chwaraeon Cymru a CCGC i ystyried gwelliannau ar gyfer dyfodol gwasanaethau hamdden.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Bydd Llywodraeth Cymru yn trafod yr argymhelliad hwn gyda phartneriaid allweddol, yn enwedig grŵp Prif Swyddogion Hamdden Cymru (CLOW) i weld a oes unrhyw asesiadau o wasanaethau hamdden wedi'u cynnal eisoes, o ran lefel y ddarpariaeth, y math o ddarpariaeth, a chyflwr y cyfleusterau. Bydd Llywodraeth Cymru yn mynd ati wedyn i gysylltu ac i drafod â'r partneriaid allweddol er mwyn penderfynu a oes bylchau yn yr asesiad hwnnw a bydd yn ystyried a oes angen adolygiad ehangach er mwyn asesu'r cyfleoedd i wella gwasanaethau hamdden.

Argymhelliad 6

Dylai Llywodraeth Cymru gymryd pob cam rhesymol i ddatblygu cysylltiadau cryfach rhwng gwasanaethau hamdden cyhoeddus a gwasanaethau ieched. Dylai hyn gynnwys datblygu fframwaith polisi newydd ar gyfer gwasanaethau hamdden cyhoeddus, sy'n cysylltu'n agos â gwasanaethau ieched a lles. Fel rhan o'r broses, dylid adolygu rôl Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus a Byrddau Partneriaeth Rhanbarthol wrth wella cydweithio rhwng gwasanaethau ieched a gwasanaethau hamdden cyhoeddus.

Ymateb: Derbyn

Mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod y rôl hanfodol y mae gwasanaethau hamdden cyhoeddus yn ei chwarae o ran cefnogi ieched a lles y genedl. Mae llawer o bobl yn eu defnyddio er mwyn cymryd rhan mewn gweithgareddau wedi'u trefnu neu weithgareddau o dan eu harweiniad eu hunain sy'n eu helpu i fyw bywydau iachach. Mae Llywodraeth Cymru eisoes wedi meithrin cysylltiadau cryf rhwng yr agendâu ieched a hamdden drwy weithgareddau megis y Cynllun Cenedlaethol i Atgyfeirio Cleifion i Wneud Ymarfer Corff a'r Cynllun Hamdden Egniïol i Bobl 60 a Hŷn sydd, yn eu tro, yn rhan o'n Strategaeth a'n Cynlluniau Cyflenwi ar gyfer Pwysau Iach Cymru. Drwy wneud hynny, mae'n cydnabod bod ein cyfleusterau hamdden cyhoeddus, ynghyd â strategaethau eraill fel teithio llesol. yn rhan bwysig o'r seilwaith sy'n helpu pobl i fod yn fwy egniïol yn gorfforol.

Rydym hefyd yn cydnabod y rôl y mae gwasanaethau hamdden yn ei chwarae wrth gefnogi lles corfforol a meddyliol. Sail rhagnodi cymdeithasol yw cydnabod yr hyn sy'n bwysig i unigolyn a sut i gefnogi ei anghenion o ran lles. Mae Llywodraeth Cymru wrthi'n cwblhau'r gwaith ar yr Ymrwymiad a wnaeth yn y Rhaglen Lywodraethu i ddatblygu fframwaith cenedlaethol ar gyfer rhagnodi cymdeithasol, a nod y fframwaith hwnnw fydd cyflwyno'r un safonau ledled Cymru ar gyfer meysydd fel gweithluoedd ac asedau cymunedol. Mae asedau Hamdden Cyhoeddus yn rhan

bwysig o'r seilwaith sy'n cefnogi'r gweithgareddau y gall rhagnodi cymdeithasol gyfeirio unigolion atynt.

O ran yr ymrwymiad yn y Rhaglen Lywodraethu i fynd ati'n barhaus ar y cyd â phartneriaid lleol i adolygu gwaith partneriaeth rhanbarthol, disgwylir i'r adroddiad fod yn barod yn hydref 2023. Bydd yn edrych yn benodol ar y rôl sydd gan bartneriaethau, gan gynnwys Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus a Byrddau Partneriaeth Rhanbarthol, i'w chwarae o ran cysoni eu gwaith er mwyn gwella llesiant.

Mae'r Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus wedi cyhoeddi eu cynlluniau llesiant lleol ac mae helpu cymunedau i fyw bywydau iachach ac atal afiechyd yn y dyfodol yn agwedd allweddol ar y cynlluniau hynny.

Argymhelliad 7

Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn gweithio gydag awdurdodau lleol drwy CLILC i ddarparu cymorth, arweiniad a rhannu arferion gorau sy'n ymwneud â gwahanol fodelau o ddarparu gwasanaethau.

Ymateb: Derbyn.

Mae Llywodraeth Cymru yn gweithio'n agos gyda CLILC eisoes ar ystod o feysydd polisi er mwyn rhannu arferion da wrth ddarparu gwasanaethau.

Yn 2021-22, lanswyd y Rhaglen Wella er mwyn helpu'r sector ei hun i arwain gwelliannau ar draws llywodraeth leol yng Nghymru. Mae Llywodraeth Cymru yn rhoi £800,000 y flwyddyn i CLILC ar gyfer y rhaglen wella hon sy'n cael ei harwain gan y sector, ac fe'i hategir drwy herio cymheiriaid a thrwy'r gwaith a wneir gan yr awdurdodau eu hunain i roi cefnogaeth a chymorth i'w gilydd.

Ochr yn ochr â'r cynigion mewn ymateb i argymhelliad 5, bydd Llywodraeth Cymru yn cynnwys y math o ddarpariaeth yn yr asesiad o wasanaethau hamdden.

Argymhelliad 8

Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru, mewn cydweithrediad â phartneriaid llywodraeth leol, yn mynd ati'n rheolaidd i ddadansoddi a chyhoeddi data penodol i Gymru ar yr enillion gwerth cymdeithasol ar fuddsoddiad wrth ddarparu gwasanaethau hamdden a llyfrgelloedd.

Ymateb: Derbyn.

Mae buddsoddi mewn ymchwil yn thema yn y Strategaeth Ddiwylliant ddrafft. Mae mwy o awydd gan y Sector Llyfrgelloedd a'r sectorau diwylliannol eraill i gasglu tystiolaeth am werth cymdeithasol a'r adenillion a geir o fuddsoddi. O ran llyfrgelloedd, bydd y mater hwn yn cael ei ystyried wrth inni fynd ati i ddatblygu'r 7fed Fframwaith.

Un agwedd ar Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru yw bod llyfrgelloedd yn cael eu hannog i gyflwyno astudiaethau achos/datganiadau effaith i ddangos arferion da. Bydd swyddogion yr Is-adran Ddiwylliant yn edrych ar sut y gellir defnyddio'r rhain i rannu arferion da ar draws y sector. Byddant yn ystyried cynnal digwyddiad er mwyn rhannu arferion da ar draws Cymru.

Argymhelliad 9

Rydym yn argymhell y dylai Llywodraeth Cymru archwilio'r opsiynau ar gyfer sefydlu Tasglu Llyfrgelloedd i hyrwyddo gwerth llyfrgelloedd a'r cyfraniad y maent yn ei wneud i'w cymunedau a manteision cymdeithasol ehangach.

Ymateb: Gwrthod

Ar hyn o bryd, Cymdeithas Prif Lyfrgellwyr Cymru sy'n hyrwyddo llyfrgelloedd cyhoeddus, drwy'r Gwasanaeth Llyfrgelloedd Digidol Cenedlaethol sy'n cael ei ariannu gan Lywodraeth Cymru ac sydd â Chynllun Marchnata yn rhan o'i gylch gwaith, a hefyd drwy waith swyddogion yn yr Is-adran Ddiwylliant. Mae ymgyrchoedd hyrwyddo'n cael eu cynnal drwy sianeli Llyfrgell Cymru ar y cyfryngau cymdeithasol a thrwy ei gwefan ac yn eu plith y mae enghreifftiau o ymgysylltu â defnyddwyr. Mae swyddogion yr Is-adran Ddiwylliant yn gweithio ar draws adrannau'r llywodraeth i hyrwyddo'r gwerth sydd i lyfrgelloedd cyhoeddus o ran cyflawni nodau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol e.e. gyda chydweithwyr ym maes iechyd i hyrwyddo'r gwasanaethau darllen er lles; gyda chymunedau a'r Tîm Trechu Tlodi i helpu i nodi'r cymorth y mae llyfrgelloedd cyhoeddus yn ei roi o ran darparu manau cynnes a chyfleoedd i bobl ddefnyddio'r rhyngwyd. Ar hyn o bryd, nid oes unrhyw adnodd ychwanegol i gefnogi Tasglu Llyfrgelloedd, ac rydym yn teimlo y byddai hynny'n dyblygu gwaith sy'n cael ei wneud eisoes.

Argymhelliad 10

Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru, gyda phartneriaid llywodraeth leol, yn monitro ac yn gwerthuso effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd cydleoli yng Nghymru hyd yma ac yn rhannu eu canfyddiadau ag awdurdodau lleol.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

O ran gwasanaethau llyfrgelloedd, gellid defnyddio'r data a gesglir ar gyfer ffurflenni Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru i asesu pa mor effeithiol yw cydleoli drwy gymharu'r data a gasglwyd cyn cydleoli gwasanaethau a'r data a gasglwyd wedyn. Fodd bynnag, byddai'n rhaid wrth ymchwil ychwanegol cyn y gellid priodoli unrhyw newidiadau yn y gwasanaethau i'r adleoli. Pan fo cydleoli'n cael ei ariannu drwy gyllid y Grant Cyfalaf Trawsnewid, mae dangosyddion perfformiad yn un o ofynion y cyllid hwnnw. Byddai angen i'r awdurdodau lleol gasglu data ychwanegol i werthuso unrhyw arbedion effeithlonrwydd a wneir drwy gydleoli. Pe byddid yn ystyried cynnal rhagor o ymchwil, gallai fod yn fuddiol cysylltu'r gwaith hwnnw â'r hyn sy'n ofynnol yn

argymhelliad 7, er mwyn sicrhau bod adnoddau'n cael eu defnyddio mewn ffordd effeithlon. Mae yna hefyd gysylltiadau rhwng y themâu.

O ran gwasanaethau hamdden, yn ystod y trafodaethau y bwriedir eu cynnal gyda Phrif Swyddogion Hamdden Cymru (CLOW) (Rec 5), byddwn yn edrych ar ba mor effeithlon yw'r enghreifftiau presennol o gydleoli ac yn ystyried cyfleoedd i gydleoli gwasanaethau eraill yr ALLau, gan adrodd yn ôl i'r Pwyllgor maes o law.

Argymhelliad 11

Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn gweithio gydag awdurdodau lleol drwy CLILC i sicrhau bod trafndiaeth, gan gynnwys gwasanaethau trafndiaeth gymunedol, yn ystyriaeth allweddol wrth wneud penderfyniadau ar gydleoli gwasanaethau.

Ymateb: Derbyn

Rydym wedi bod yn gweithio'n agos gyda CLILC a grwpiau trafndiaeth gymunedol i lywio'r broses o wneud penderfyniadau ar gydleoli gwasanaethau, a byddwn yn parhau i wneud hynny. Er enghraifft, rydym wedi cynnwys a rhoi rhan i CLILC wrth inni fynd ati i ddatblygu canllawiau ar gyfer Cynlluniau Trafndiaeth Rhanbarthol. Maen nhw, yn eu tro, yn gofyn i Gyd-bwyllgorau Corfforaethol yr Awdurdodau Lleol fynd ati ar y cyd i ddatblygu atebion trafndiaeth ar gyfer eu cymunedau. Er mwyn cydgysylltu gwasanaethau trafndiaeth â lleoliadau lle darperir gwasanaethau, byddwn yn gweithio i sicrhau bod y Cynllun Trafndiaeth hwnnw'n cyd-fynd â'r 'Cynllun Datblygu Strategol' ar ddefnydd tir ar gyfer yr un rhanbarthau.

Mae trafndiaeth gymunedol yn rhan bwysig o'n system drafnidiaeth yng Nghymru, ac mae'n helpu pobl agored i niwed i fanteisio ar wasanaethau hanfodol. Byddwn, drwy Trafndiaeth Cymru, yn gweithio gyda'n partneriaid Trafndiaeth Gymunedol i edrych ar y ffyrdd gorau o helpu'r bobl sy'n defnyddio'r gwasanaeth hanfodol hwn a'r rheini sy'n rhoi o'u hamser i'w redeg.

Gwyddom fod darparu trafndiaeth leol a chymunedol yn gwneud cyfraniad pwysig at ein hymrwymiad strategol i'w gwneud yn haws i bobl fanteisio ar wasanaethau.

Argymhelliad 12

Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn dyrannu £3.5 miliwn mewn cyllid canlyniadol i byllau nofio, yn enwedig y rhai a allai fod yn anhyfyw heb gymorth ychwanegol. Dylai Llywodraeth Cymru ddiweddarau'r Pwyllgor pan fydd penderfyniad ynghylch dyrannu'r £3.5 miliwn ychwanegol wedi'i wneud.

Ymateb: Gwrthod

Gallwn gadarnhau y bydd Llywodraeth Cymru yn cael cyfanswm o £3.54 miliwn o gyllid canlyniadol yn 2023-24 o ganlyniad i'r mesur hwn, sef £1.153 miliwn o gyllid refeniw a £2.307 miliwn o gyllid cyfalaf. Nid ydym yn disgwyl unrhyw gyllid

canlyniadol ar gyfer y mesur hwn yn 2024-25. Nid ydym wedi cael yr arian oddi wrth Drysorlys EF eto, ond disgwylir iddo gyrraedd yn ystod proses Prif Amcangyfrifon 2023-24, sy'n mynd rhagddi ar hyn o bryd. Un o egwyddorion pwysig datganoli yw nad yw cyllid canlyniadol yn cael ei glustnodi at ddibenion tebyg yn y llywodraethau datganoledig. Wrth i Weinidogion Cymru wneud penderfyniadau cyllido yn unol ag amgylchiadau a blaenoriaethau Cymru, maent yn asesu ac yn ystyried ymhle y caiff y cyllid yr effaith fwyaf, maent yn nodi'r pwysau sy'n eu hwynebu mewn amryfal feysydd, ac yn mynd ati i drafod cyflogau a lliniaru'r argyfwng costau byw sydd ohoni.

Mae cyllid i gefnogi gwasanaethau'r awdurdodau lleol yn cael ei ddarparu drwy'r setliad Llywodraeth Leol. Gwnaethom gytuno ar fuddsoddiad ychwanegol sylweddol i llywodraeth leol ar gyfer 2023-24 a fydd yn helpu'r awdurdodau lleol i barhau i ddarparu'r gwasanaethau y mae eu hangen ar eu cymunedau. Yn 2023-24, bydd yr awdurdodau lleol yn cael £5.5 biliwn o gyllid refeniw craidd ac ardrethi annomestig oddi wrth Lywodraeth Cymru i'w wario ar ddarparu gwasanaethau allweddol. Mae hynny'n gyfystyr â chynnydd o 7.9% neu £403 miliwn ar sail tebyg am debyg, o'i gymharu â'r flwyddyn gyfredol. Nid oes unrhyw awdurdod yn cael cynnydd o lai na 6.5%. Serch hynny, yng nghyd-destun y lefelau uchel iawn o chwyddiant sy'n effeithio ar y DU, mae sefyllfa ariannol heriol yn wynebu Llywodraeth Cymru a llywodraeth leol, a bydd yn rhaid gwneud penderfyniadau anodd.

Roedd ein cyllideb flynyddol ar gyfer 2023-24, a gymeradwywyd gan y Senedd ar 7 Mawrth, yn darparu £16 miliwn o gyllid cyfalaf i Chwaraeon Cymru dros y ddwy flynedd nesaf. Bydd yn helpu'r sector i uwchraddio cyfleusterau chwaraeon, gan gynnwys cyfleusterau pyllau nofio, ac i roi mesurau arbed ynni ar waith.

Argymhelliad 13

Rydym yn cymeradwyo argymhelliad y Pwyllgor Diwylliant, Cyfathrebu, y Gymraeg, Chwaraeon a Chysylltiadau Rhyngwladol y dylai Llywodraeth Cymru roi cyllid ychwanegol wedi'i dargedu i'r sectorau chwaraeon a diwylliant i helpu lleoliadau a sefydliadau sy'n wynebu'r posibilrwydd o orfod cau ond sydd â dyfodol cynaliadwy y tu hwnt i'r argyfwng uniongyrchol.

Ymateb: Gwrthod

A hithau'n wynebu sefyllfa hynod heriol, nid yw'n debygol y bydd Llywodraeth Cymru yn gallu darparu cymorth ariannol ychwanegol yn 2023-24.

Fel y dywedasom yn ein hymateb ffurfiol i adroddiad Pwyllgor Diwylliant, Cyfathrebu, y Gymraeg, Chwaraeon a Chysylltiadau Rhyngwladol y Senedd, "Costau Cynyddol – Effaith ar Ddiwylliant a Chwaraeon", mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod y pwysau eithriadol o ran costau cyfleustodau a chostau byw y mae chwyddiant yn eu rhoi ar gyrff hyd braich ac ar sefydliadau yn y sectorau lleol. Er mwyn cynorthwyo gyda'r pwysau hyn, mae Llywodraeth Cymru wedi cytuno i ddarparu £3.75 miliwn yn ystod blwyddyn ariannol 2022-23 i Lyfrgell Genedlaethol Cymru; Amgueddfa Cymru; y sector celfyddydau drwy Gyngor Celfyddydau Cymru, y sector chwaraeon drwy

Chwaraeon Cymru; yr amgueddfeydd annibynnol a'r llyfrgelloedd cymunedol yng Nghymru; Cyngor Llyfrau Cymru; a'r diwydiannau creadigol annibynnol yng Nghymru.

Byddai amgueddfeydd, llyfrgelloedd ac archifau lleol yn gymwys i wneud cais am gymorth o dan raglen y Grant Cyfalaf Trawsnewid i ymgymryd â gwaith cyfalaf sy'n helpu sefydliadau i barhau'n gynaliadwy. Mae Chwaraeon Cymru yn darparu cyllid i'r rheini sydd am sicrhau bod eu clybiau'n fwy cynaliadwy. Gallent wneud hynny drwy wella cyfleusterau, a gallent sicrhau cynaliadwyedd yn yr hirdymor drwy wella sgiliau gwirfoddolwyr a thrwy, er enghraifft, gymryd camau i gyrraedd pobl sydd heb gynrychiolaeth ddigonol ar hyn o bryd ym maes chwaraeon a gweithgarwch corfforol.

Argymhelliad 14

Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn diweddarau'r Pwyllgor ar ba gymorth ariannol ychwanegol y bydd yn ei ddarparu i wasanaethau hamdden a llyfrgelloedd i ddelio â'r argyfyngau ynni a chostau byw presennol.

Ymateb: Gwrthod

A hithau'n wynebu sefyllfa hynod heriol, nid yw'n debygol y bydd Llywodraeth Cymru yn gallu darparu cymorth ariannol ychwanegol yn 2023-24.

Yn 2023-24, bydd yr awdurdodau lleol yn cael £5.5 biliwn o gyllid refeniw craidd ac ardrethi annomestig oddi wrth Lywodraeth Cymru i'w wario ar ddarparu gwasanaethau allweddol. Mae hynny'n gyfystyr â chynnydd o 7.9% neu £403 miliwn ar sail tebyg am debyg, o'i gymharu â'r flwyddyn gyfredol. Nid oes unrhyw awdurdod yn cael cynnydd o lai na 6.5%.

Argymhelliad 15

Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn diweddarau'r Pwyllgor ar gynnydd i ddatblygu strategaeth i annog ysgolion cynradd i ddarparu gwersi nofio am ddim, a sut y mae'n gweithio gyda darparwyr hamdden ar y strategaeth hon.

Ymateb: Gwrthod

Mae'n rhaid i bob ysgol ystyried y canllawiau statudol yn y Cwricwlwm i Gymru, ac maent yn darparu bod dysgwyr yn cael cyfle i gymryd rhan mewn amrywiaeth o weithgareddau corfforol, gan gynnwys gweithgareddau yn y dŵr. Maent yn darparu ar gyfer nofio, sy'n debygol o fod yn weithgarwch priodol ar gyfer y rhan fwyaf o ddysgwyr. Yn ystod y flwyddyn academaidd nesaf, ein nod yw helpu i sicrhau bod ysgolion yn glir am y disgwyliad hwn ac i godi ymwybyddiaeth yn y Cwricwlwm i Gymru am broffil nofio a diogelwch yn dŵr.

Rydym wedi ymrwymo i annog ysgolion i helpu dysgwyr i nofio, ac i ddefnyddio pyllau nofio wrth wneud hynny. Mae swyddogion yn gweithio gyda Nofio Cymru i edrych ar ffyrdd eraill o helpu ysgolion a'r awdurdodau lleol gyda'u darpariaeth nofio.

Gall cost nofio, gan gynnwys trafndiaeth, fod yn gryn bwysau ar ysgolion. Yng nghyd-destun yr argyfwng costau byw, mae'n bwysig bod ysgolion yn gallu ymrwymo cyllid i weithgareddau sy'n cefnogi anghenion eu dysgwyr ac ar adegau, efallai na fydd gan ysgolion unrhyw ddewis ond trosglwyddo rhywfaint o'r gost hon i'r disgyblion.

Er ein bod yn derbyn ac yn cytuno'n llwyr gyda bwriad yr argymhelliad i annog rhagor o nofio a mwy o ddefnydd o byllau nofio, mae angen inni fod yn ymwybodol o'r pwysau ariannol y byddai'r argymhelliad yn ei olygu i ysgolion o dan yr amgylchiadau ariannol anodd presennol.

Argymhelliad 16

Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn archwilio sut y gall godi ymwybyddiaeth o'r cymorth i ddatgarboneiddio cyfleusterau hamdden a llyfrgelloedd.

Ymateb: Derbyn

Sefydlwyd Gwasanaeth Ynni Llywodraeth Cymru yn 2018 i gefnogi cynlluniau ynni adnewyddadwy ac effeithlonrwydd ynni. Mae'r Gwasanaeth Ynni yn alluogwr allweddol sy'n rhoi cymorth technegol ac ariannol i'r sector cyhoeddus wireddu'r cyd-uchelgais o sector cyhoeddus sero net erbyn 2030.

Dyfarnwyd contract newydd yn 2023 i gonsortiw sy'n cael ei arwain gan yr Ymddiriedolaeth Garbon a'r Ymddiriedolaeth Arbed Ynni. Partneriaethau lleol sy'n arwain ar yr agweddau ar y gwasanaeth sy'n ymwneud ag ymgysylltu strategol. Cytunwyd ar gynllun cyflenwi gwasanaethau newydd yn ddiweddar.

Mae swyddogion yn gweithio gyda chontractwyr y Gwasanaeth Ynni a CLILC i godi ymwybyddiaeth a datblygu gweithgareddau a fydd yn helpu cyfleusterau hamdden a llyfrgelloedd i ddatgarboneiddio.

Mae'r Strategaeth Ddiwylliant ddrafft yn pwysleisio pa mor bwysig yw cydgyfrifoldeb mewn perthynas â'r argyfwng hinsawdd. Mae'r Is-adran Ddiwylliant wrthi ar hyn o bryd yn ymchwilio i'r posibilrwydd o gynnig cymorth i ddatgarboneiddio ar draws y sectorau diwylliannol ac mae swyddogion wrthi'n casglu astudiaethau achos am yr arferion cyfredol er mwyn llywio'r gwaith hwn. Bydd y gallu i fwrw ymlaen â'r gwaith hwn yn amodol ar yr adolygiad o'r gyllideb sy'n cael ei gynnal gan Lywodraeth Cymru ar hyn o bryd, a bydd yn ddibynnol hefyd ar gael rhywfaint o'r cyllid refeniw sydd wedi'i neilltuo er mwyn helpu i roi'r strategaeth ddiwylliant ddrafft ar waith.

Argymhelliad 17

Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn buddsoddi mewn cefnogi datgarboneiddio ac adnewyddu cyfleusterau hamdden a llyfrgelloedd ledled Cymru. Dylai hyn gynnwys atebion tymor byr, yn ogystal â strategaeth hirdymor, i helpu

awdurdodau lleol a darparwyr cyflenwi i wella effeithlonrwydd ynni eu cyfleusterau ar frys.

Ymateb: Derbyn

Mae'r awdurdodau lleol wedi bod yn cydweithio i baratoi a chytuno ar ymrwymadau uchelgeisiol ar draws meysydd caffael, trafnidiaeth, adeiladau a defnydd tir, ac mae'r ymrwymadau hynny wrthi'n cael eu gwireddu. Rhaid i ddatgarboneiddio ac ymateb i'r argyfwng hinsawdd fod yn rhan annatod o bob agwedd ar wneud penderfyniadau a chyllid, yn hytrach na chael eu hystyried yn gyfrifoldebau ychwanegol, ar wahân. Serch hynny, rydym yn darparu cyfalaf o hyd at £20 miliwn bob blwyddyn i helpu'r awdurdodau lleol i ddatgarboneiddio'u hystadau. Gall y cynllun hwnnw gynnwys canolfannau hamdden os yw'r awdurdodau'n dymuno hynny.

Yn ogystal, fel y crybwyllir uchod, roedd ein cyllideb flynyddol ar gyfer 2023-24, a gymeradwywyd gan y Senedd ar 7 Mawrth, yn darparu £16 miliwn o gyllid cyfalaf i Chwaraeon Cymru dros y ddwy flynedd nesaf. Bydd yn helpu'r sector i uwchraddio cyfleusterau chwaraeon, gan gynnwys cyfleusterau pyllau nofio, ac i gyflwyno mesurau arbed ynni.

Mae datblygu cynaliadwy yn un o'r meini prawf sy'n cael blaenoriaeth o dan y Rhaglen Grantiau Cyfalaf Trawsnewid ar gyfer Amgueddfeydd, Archifau a Llyfrgelloedd. Mae hynny'n cyd-fynd â'r amcanion Llesiant yn y Rhaglen Lywodraethu a'r nod o gyrraedd Sero Net erbyn 2030.

Mae'r Strategaeth Ddiwylliant ddrafft yn cydnabod pa mor bwysig yw datblygu strategaeth buddsoddi cyfalaf hirdymor ar gyfer diwylliant er mwyn sicrhau ein bod yn blaenoriaethu wrth ddyrannu cyllid yn y dyfodol.